

Avaskär, RAÄ 223

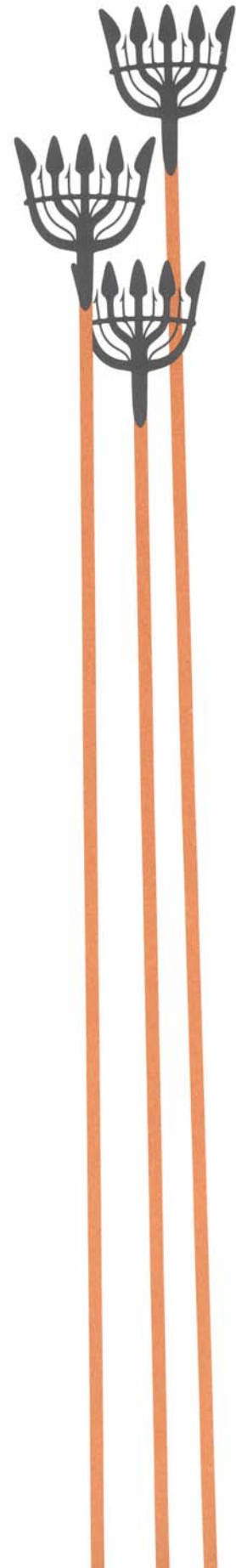
Sjövik 1:1, Kristianopel socken
Karlskrona kommun

Arkeologisk förundersökning

Blekinge museum rapport 2009:40

Åsa Jönsson

Innehållsförteckning

Inledning	s. 1
Bakgrund och tidigare forskning	s. 2
Topografi och undersökningsområde	s. 4
Syfte	s. 4
Metoder och genomförande	s. 5
14C- och vedartsanalyser	s. 5
Fynd	s. 6
Undersökningens resultat	s. 6
Anläggningar	s. 7
Lager- och rutbeskrivningar	s. 9
Stenrader	s. 9
Störningar	s. 9
Fynd	s. 11
Tolkning av undersökningsresultaten	s. 13
Avslutande diskussion och måluppfyllelse	s. 13
Administrativa uppgifter	s. 15
Referenser	s. 15
Bilagor	
Bilaga A – schaktbeskrivning	
Bilaga B – rutbeskrivning	
Bilaga C – fyndlista	

Inledning

Med anledning av planerna på ett nytt bostadsområde inom fastigheten Sjövik 1:1 har Blekinge museum, i samarbete med Smålands museum, genomfört en arkeologisk förundersökning (Dnr 431-2695-09). Platsen för undersökningen är belägen vid Blekinges nordöstra kust (fig. 1), cirka 800 m nordväst om Kristianopel och strax norr om det medeltida stadsområdet Avaskär (RAÅ 223:1 Kristianopel sn). Beställare av undersökningen var fastighetsägarna och exploatörerna Per Olof Holtz och Jan Svensson, som också har stått för kostnaderna som medfördes av den arkeologiska undersökningen.

Fältarbetet utfördes under två dagar i juni 2009. Från Smålands museum ansvarade antikvarie Åsa Jönsson som också var projektledare och ansvarig för rapporten. Medverkade gjorde även antikvarie Alexandra Nylén och antikvarie Mikael Henriksson från Smålands respektive Blekinge museum.

Figur 1 visar en översiktskarta över östra Blekinge och gränsen mot Småland. Platsen för undersökningen är markerad med en stjärna. Skala ökad.

Bakgrund och tidigare forskning

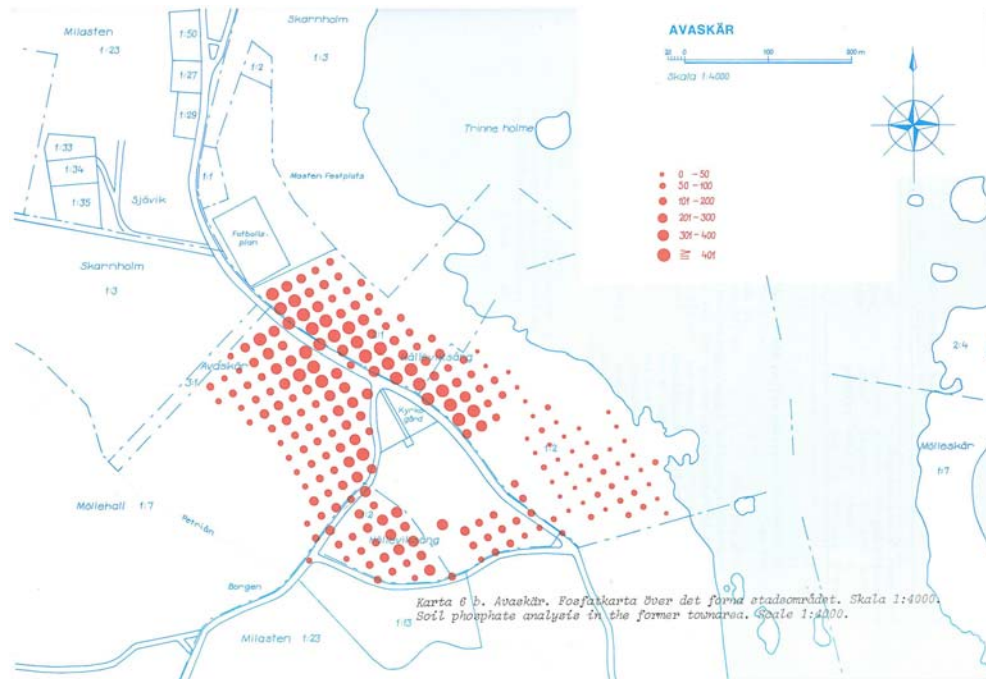
Avaskär anlades någon gång mellan år 1231 - 1350. Staden var belägen på en svag höjdrygg i strandnära, låglänt terräng som tidigare utgjorde en halvö i Östersjön (fig. 2). Staden anses ha bildats till följd av militära skäl, eftersom läget intill Svenska gränsen resulterade i ett flertal gränsstrider. Fram till 1400-talets mitt då staden Lyckå bildades hade dock Avaskär även vissa administrativa och ekonomiska funktioner (Stenholm 2009:214). Fynd av så kallade lerbottnar som användes vid det säsongsmässiga sillfisket, visar att den verksamheten kan ha utgjort platsens ursprungliga funktion. Handeln kring sillfisket resulterade på många platser, så som Ystad, Skanör och Falsterbo, i att det bildades permanenta städer (Stenholm 1983:31ff).

År 1600 miste Avaskär sina stadsrättigheter och befolkningen flyttades till den då nyanlagda, mer befästa staden Kristianopel. De äldsta kartorna visar utbredningen av Kristianopel och av Avaskär syns enbart de södra delarna, som vid den tiden brukades för bete. Det finns inga uppgifter om att det skulle tillkommit någon yngre bebyggelse på platsen, men fortfarande under slutet av 1700-talet fanns det enligt uppgift spår av stadsbebyggelsen i form av sten och tegel. Idag syns dock inget av detta i markytan.

Figur 2 visar den idag registrerade utbredningen av den medeltida staden Avaskär (RAÄ 223) och av Kristianopel. Det aktuella undersökningsområdet är beläget strax norr om Avaskär.

Få arkeologiska undersökningar har utförts inom Avaskär. År 1970 och 1977 undersöktes ett större område vid en utvidgning av kyrkogården. Där påträffades ett stort antal gravar och bebyggelse lämningar, bland annat en stenkällare, samt fynd från 1000-tal till 1700-tal (Stroth 1970, Stenholm 1983:32). Ett antal mindre undersökningar har även utförts. I samband med dessa undersöktes även ett fåtal av de tidigare nämnda lerbottarna. Under 1970-talet gjordes en fosfatkartering inom Avaskär (Stenholm 1983:28). Det aktuella förundersökningsområdet berördes inte av karteringen, men längre söderut fanns höga fosfathalter längs samma höjdrygg (fig. 3). Karteringen visar sannolikt att bebyggelsen främst varit knuten till vägens sträckning på höjdryggen.

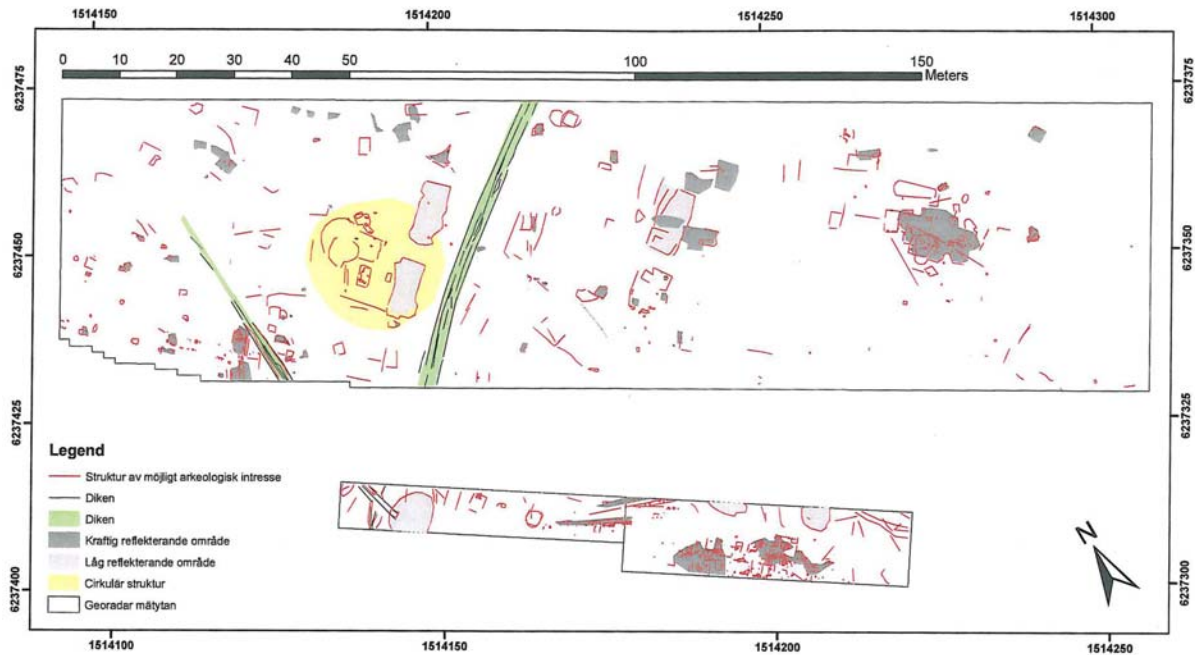
Figur 3 visar utbredningen av 1977 års fosfatkartering över Avaskärs stadsområdet. Bilden är hämtad ur Medeltidsstaden 51, Avaskär/ Krisitanopel (Stenholm 1983).

År 1995 gjordes en schaktningsövervakning av ett mindre område nordöst om kyrkogården och öster om vägen. I schakten framkom spår av hus med stensyll, lergolv, botten av en järnframställningsugn, samt stora mängder slagg. Konstruktionen tolkades som en smedja (Jardbrink 1995). Det framkom också spår av andra stensyllskonstruktioner med lergolv. Dominansen i fyndmaterialet var från 1500-till 1600-tal.

I samband med et byggnation av en mindre byggand sydväst om kyrkogården undersöktes en mindre yta år 2002. Resultatet visade att ytan var mycket hårt plöjd, men det fanns spår av en mindre knadderyta och en syllstensrad i ett lerlager (Wallin 2002).

Det aktuella undersökningsområdet ligger tillsammans med det gamla festplatsområdet Masten (RAÄ 42:1), inom ett planerat bostadsområde. Fastigheten Hälleviksäng 1:14, som omfattar festplatsområdet, undersöktes vid en arkeologisk förundersökning av Blekinge museum år 2005. Syftet var då att undersöka om där fanns spår av den medeltida staden Avaskär (RAÄ 223), men inget av antikvariskt intresse framkom (Henriksson 2005).

I december 2007 utfördes en georadar- och magnetometerundersökning inom Avaskär. Ytorna var belägna på var sida vägen, cirka 120 meter sydöst om den aktuella undersökningsytan. Den arkeologiska prospekteringen syfte var att fastställa om det fanns bevarade bebyggelsestrukturer längs höjdstreckningen (Trinks m. fl. 2008). Man fick då indikationer på att äldre bebyggelse kunde finnas bevarad under mark längs vägens östra sida (fig. 4).

Figur 4 visar tolkningen av den arkeologiska prospekteringen år 2007. (Trinks mfl. 2008:49).

Det aktuella undersökningsområdet inom fastigheten Sjövik 1:1 anslöt direkt norr om Avaskär. Avgränsningen för det medeltida stadsområdet är gjord utifrån kartmaterial och kan därför inte ses som en absolut begränsning. Det var därför möjligt att det kunde finnas under mark liggande lämningar inom Sjövik 1:1, som hörde till stadsbebyggelsen eller som kunde relateras till aktiviteter som förekommit i utkanten av staden.

Topografi och undersökningsområde

Förundersökningsområdet omfattar hela fastigheten Sjövik 1:1 som utgörs av en bebyggd tomt med stående bostadshus och uthus. Området är ca 70 meter långt (N – S) och 20 till 35 meter brett. Längs områdets västra sida löper en nord – sydligt gående höjdrygg. Denna sänker sig något i norr och öster, men fortsätter längs med vägen söder ut. Den högsta punkten inom Avaskärsområdet är på cirka 3, 5 meter över havet, men inom den aktuella undersökningsytan är den högsta nivån kring två meter.

Syfte

Undersökningens syfte var, så som det beskrevs i länsstyrelsens kravspecifikation, att fastställa och beskriva fornlämningens karaktär, tidsställning, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet med hjälp av ett vetenskapligt arbetssätt, samt att avgränsa fornlämningen. De mindre medeltida städer som senare övergivits i samband med flyttningar har ofta en god möjlighet att spegla företeelser som inte kan studeras i de städer som har en fortsatt kontinuitet. Även begränsade undersökningar av lämningar från bebyggelsen i Avaskär bör ha möjlighet att ge viktiga bidrag till kunskapen omkring handel, hantverk och bebyggelse i sydöstra Sverige under medeltid och tidigmodern tid.

Utifrån länsstyrelsens syfte har därför ett antal grundläggande, vetenskapliga frågeställningar formulerats för undersökningen.

- Har bebyggelse funnits inom området?
- Finns spår av aktiviteter knutna till stadens utkant?
- Vilken omfattning och utbredning har eventuella lämningar?
- Om det förekommer lämningar, verkar dessa spegla ett långvarigt brukande av området eller aktivitet under en kortare period?
- Vilken datering har eventuella lämningar?
- Finns bevarat fyndmaterial och vilken sammansättning har detta?
- Vilken möjlighet finns att vid en slutundersökning få ny kunskap om staden Avaskärs historia?

Metoder och genomförande

Länsstyrelsen angav i förfrågningsunderlaget att förundersökningen skulle göras med en hög ambitionsnivå och stora undersökningsytor förordades. Eftersom någon arkeologisk utredning inte gjorts inom det aktuella området fick undersökningen dock en något utredande karaktär. Målsättningen var att besvara de uppställda frågorna, utan att undersöka ”för mycket” och på det sättet försämra förutsättningarna för en eventuell särskild undersökning av platsen.

Undersökningen inleddes med en kort rekognoscering av området med syftet att se spår av eventuella strukturer ovan mark och bedöma var det var bäst förutsättningar att hitta oförstörda lämningar under mark. Undersökningen genomfördes sedan med maskinell sökschaktsgrävning. Målsättningen var att avbryta schaktningen i toppen av eventuella kulturlager. Om inga lager framkom gick schaktdjupet ned till den orörda marknivån där anläggningar och konstruktioner skulle kunna framträda mot det ljusa underslaget. Om det framkom begränsat med kulturlager och anläggningar skulle större ytor tas upp för att underlätta en god och sammanhållen överblick av områdets karaktär.

Sammantaget grävdes 110 schaktmeter med en totalt yta på 260 m². Denna fördelades på nio schakt, varav fem mindre och ett större i söder som band samman fyra schakt (Bilaga A). Alla schakt rensades för hand med fyllhammare. För att undersöka de eventuella kulturlagrens innehåll och mäktighet grävdes ett mindre antal meterrutor för hand. För att få kontroll över hur djupt den sterila leran kom, grävdes även en mindre provgrop med maskin. När det gällde större anläggningar i form av husgrunder eller andra konstruktioner, var målsättningen att de skulle rensas fram så pass att det var möjligt att göra en bedömning av vad de representerade, men de skulle inte undersökas i sin helhet. Detta för att inte försämra möjligheterna att gräva kontextuellt vid en eventuell särskild undersökning av platsen. Om det framkom mindre anläggningar vid schaktningen i form av härdar, gropar och stolphål, kunde ett mindre antal komma att undersökas.

Undersökningen dokumenterades i informationsprogrammet Intrasis. Undersökta anläggningar och dokumenterades med handgjorda profilritningar och digitalt foto. Schakt, anläggningar och lager mättes in med totalstation.

¹⁴C- och vedartsanalyser

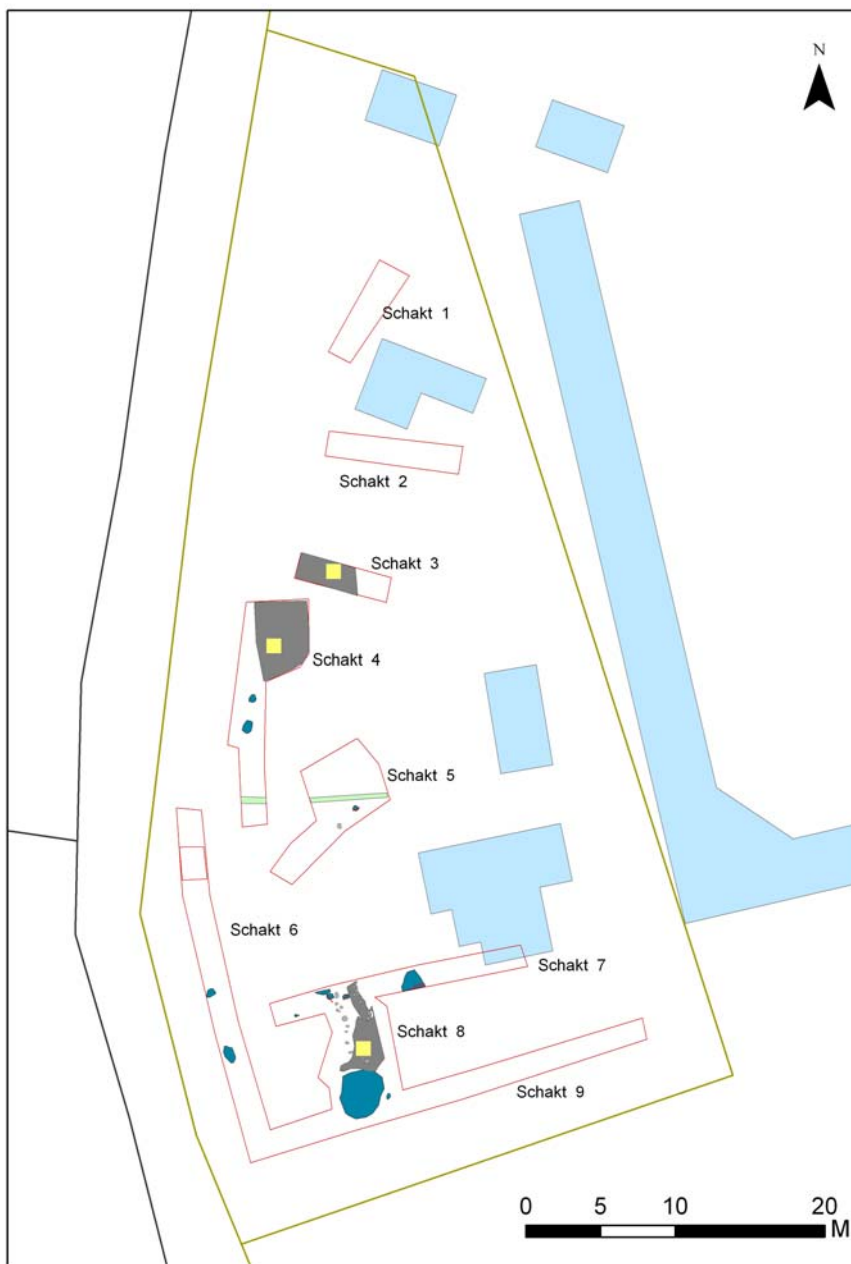
Kostnader för två dateringar genom ¹⁴C-analys, samt fyra vedartsprov hade avsatts inom projektet. De syftade till att datera eventuella lager eller anläggningar som inte kunde dateras på annat sätt, till exempel genom fynddatering. Fynd framkom i både lager och i flertalet av anläggningarna. Efter samråd med länsstyrelsen gjordes därför bedömningen att inga ¹⁴C-dateringar skulle göras i samband med förundersökningen.

Fynd

Strategin för fyndinsamlingen var att ta in ett representativt urval i samband med undersökningen. I första hand insamlades fynd från de handgrävda meterrutorna. Vid registreringen skedde sedan ett urval av vilka fynd som skulle sparas och vilka som skulle slängas. Främst var det fynd av daterande karaktär att sparas, men även fynd som kunde påvisa bebyggelse eller andra verksamheter sparas. Fynden relaterades i första hand till ett lager eller en anläggning och lösfynd mättes in direkt i Intrasis. Det framkom inga fynd som var i behov av konservering.

Undersökningens resultat

Vid undersökningen grävdes totalt 9 schakt, som placerades på lämpliga lägen mellan de stående husen (fig. 5).

Figur 5 visar en översiktsbild av undersökningsområdet Sjövik 1:1. De röda linjerna är schaktbegränsningar, mörkblå ytorna är anläggningar, de grå ytorna är kulturager, de gula rutorna är grävda meterrutor och de ljusblå ytorna är byggnader. Den ljusgröna linjen är ett ledningsschakt och de ljusgrå färgningarna i schakt 7 – 9 är stenar.

Schakten var 6 – 27 meter långa och 1,5 – 5,5 meter breda. Djupet varierade mellan 0,3 och 0,4 meter under markytan och jordmånen, som under förnan utgjordes av gråbrun sandig matjord, visar att marken har odlats vid något tillfälle. Schaktbotten utgjordes företrädesvis av gulbrun grusig grovsand med ställvisa inslag av 0,1 – 0,25 meter stora stenar (se Bilaga A). I schakt 6 grävdes ett djupschakt med syftet att undersöka hur långt ner den sterila undergrunden kom. Djupschaktet var 2,3 meter långt, 1,6 meter brett och 0,6 meter djupt. Inom schakt 3 – 9 framkom spår av aktiviteter i form av kulturlager, anläggningar, satta stenar och fynd. Dessa redovisas separat i texten nedan.

Anläggningar

Totalt framkom 12 anläggningar vid undersökningen och de placerade sig inom områdets södra del (fig. 6). Flertalet av anläggningarna var runda till ovala, 0,2 – 1,6 meter i diameter och med en fyllning av brunrå till sotig grusig sand. Av de anläggningar som framkom undersöktes totalt fyra stycken, A 306, 356, 366 och 375.

Figur 6 visar anläggningarna (blå ytor) inom Sjövik 1:1. De mörkgrå ytorna är kulturlager och de ljusgrå är stenar. Den gula kvadraten är en meterruta.

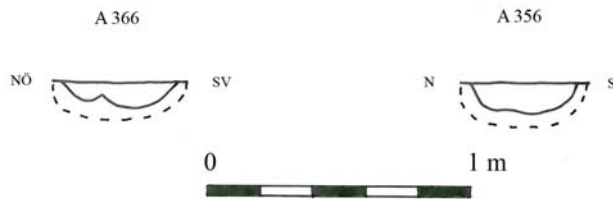
En av anläggningarna, A 410 skiljde ut sig både genom sin storlek och fyllning. Redan vid schaktningen syntes en sotsvart, siltig, sandig fyllning med mycket sot och kol. Anläggningen var 3,5 meter lång (N-S), 3,0 meter bred och omgärdades ställvis av 0,1 – 0,2 meter stora stenar som efter rensningen gav intryck av att vara satta (fig. 7).

Figur 7 visar ett foto av A 410 under framrensning av Alexandra Nylén. Foto mot NV av Mikael Henriksson.

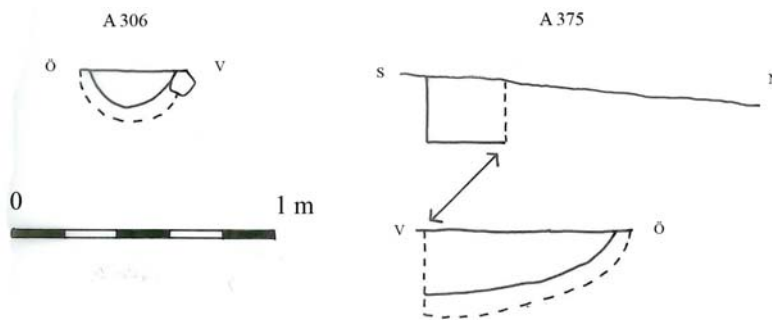
Då anläggningen rensades fram kom ett flertal fynd, bland annat ett par bottenskållor av järnslag, keramik i form av yngre rödgods, stengods och protostengods, klumpar av tegel och bränd lera, samt enstaka bitar av fönsterglas och dryckesglas, en smidd spik eller söm och en möjlig del av ett bryne. Anläggningen ansågs så pass intressant att den skulle grävas ut i sin helhet och undersöktes därför inte i detta skede. Genom sondning mättes dock djupet till minst 0,3 meter.

I schakt sju undersöktes tre anläggningar. Två av dem, A 366 och 356, låg i anslutning till en stenrad och ett kulturlager norr om A 410 (fig. 6). A 366, en stolphålsbotten, var 0,44 x 0,30 meter stor och 0,1 meter djup. Fyllningen utgjordes av sotig, grusig sand som var något lucker och humös. I ytan fanns tegel och den omgivande marken var rödgul grusig sand (fig. 8). A 356, ett stolphål, var 0,4 meter i diameter och 0,11 meter djup. Fyllningen utgjordes av sotig, grusig och något humös grusig sand.

Figur 8 visar anläggningarna A 366 och 356 i profil.

A 306, som låg i schakt fem, tolkades som en stolphålsbotten. Den var 0,3 meter i diameter, 0,15 meter djup och möjligen stenskydd (fig. 9). Den sista anläggningen som undersöktes, A 375, var betydligt större och gick in under kanten i schakt sju. Anläggningens synliga del var 1,6 meter lång och 1,2 meter bred. Utmed schaktkanten grävdes en 0,3 meter bred smal profil som visade att anläggningen var 0,22 meter djup och med en fyllning av brungrå, sotig, grusig sand med inslag av 0,10 meter stora stenar. A 375 tolkades som en grop, med fynd av bränd lera och skörbränd sten.

Figur 9 visar profilerna av anläggningarna A 306 och 375.

Lager- och rutbeskrivning

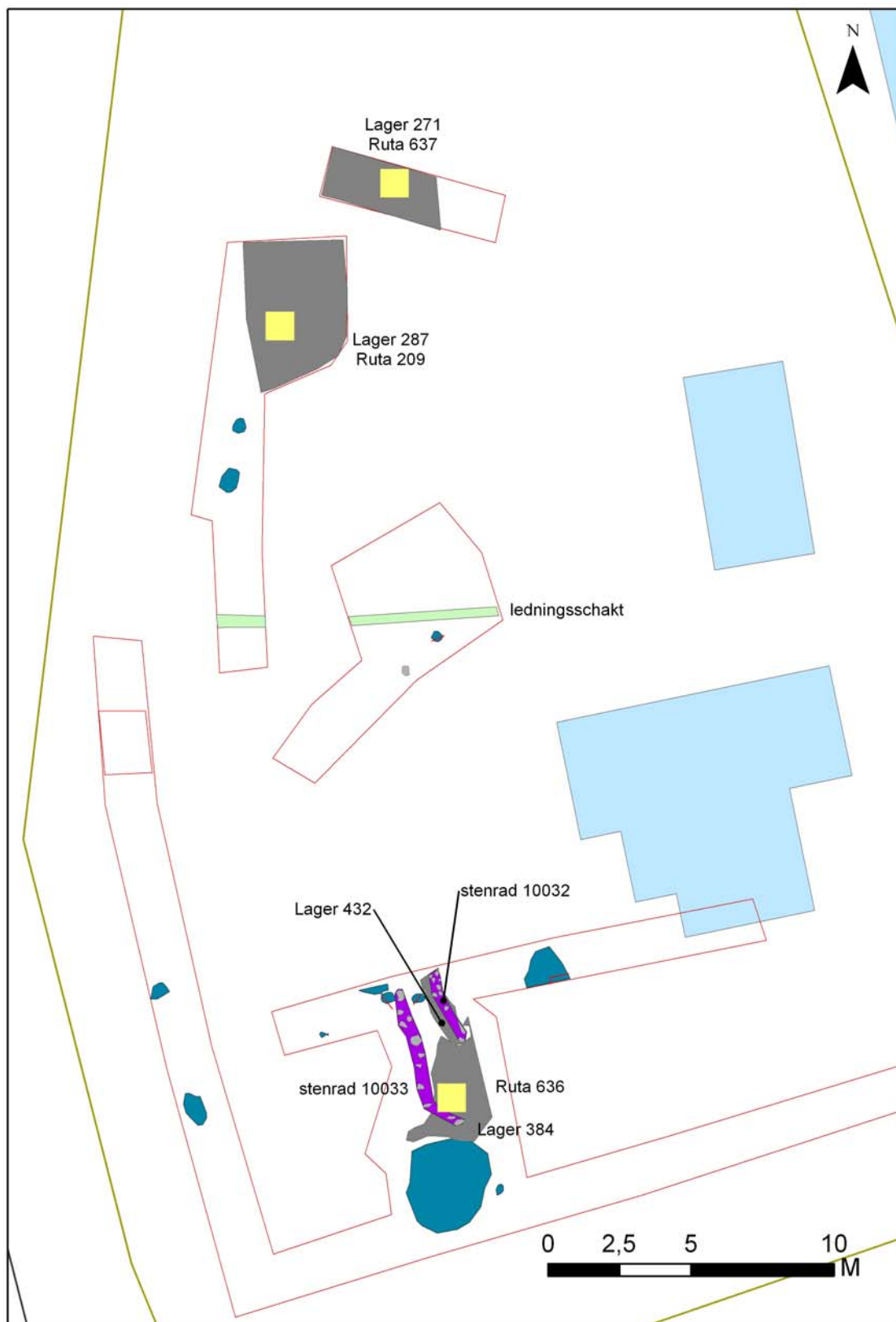
I områdets centrala och södra del framkom områden med bevarade kulturlager (fig. 10). Det utgjordes av brunt, sotigt, sandigt grus med fynd av bränd lera, yngre rödgods, fajans, samt flint- och kvartsavfall. I lagren grävdes tre meterrutor som visade att lagren var mellan 0,05 och 0,1 meter tjocka. (Se bilaga B)

Stenrader

Inom schakt sju och åtta, i anslutning till lager 384 och 432 framkom två stenrader i NNV – SSÖ:lig riktning (fig. 10). Den västra raden var 4,2 – 5,2 meter lång. Den utgjordes av flata, 0,2 – 0,4 meter stora stenar som låg med 0,2 till 0,5 meters mellanrum. Den östra raden var 2,8 meter lång. Den utgjordes av flata, 0,1 – 0,5 meter stora stenar som mestadels låg med 0,1 – 0,2 meters mellanrum. Hela den östra raden låg också i lager 432.

Störningar

Inom tomtens norra del sänkte sig topografin tydligt. I schakt 1, 2 och 3 var också påförda massor i form av sand eller 0,1 – 0,3 meter stora stenar. Dessa uppfyllningsförsök framstod som sentida. Genom schakt fyra och fem gick ett mindre ledningsschakt (Se bilaga A).

Figur 10 visar en bild av undersökningsområdets södra del med rutor och lager markerade.

Fynd

Totalt registrerades trettioen fynd av tolv olika fyndkategorier. De största fyndgrupperna utgjordes av keramik och järnslag, men det fanns även mindre mängder bränd lera, tegel, dryckes-, plan och butlejlglas, delar av kritpipor, järnfragment, en del av ett bryne, obränt ben samt någon enstaka flinta och kvarts.

Keramikerna utgjordes främst av fragmenterat yngre rödgods, men det fanns även något enstaka fynd av stengods, protostengods och fajans. Tillverkningen av yngre rödgods började redan under 1400-talet men materialet blev dominerande först under 1500-talet. De utsmyckade kärlen var då avsedda för en mycket medveten samhällsklass och det var först på 1600-talet som kärl med dekor av piplera blev mer allmänt använd i städerna (Wennerlund 2006:149). På grund av svårigheten med datering av det yngre rödgodset brukar det slentrianmässigt föras in från 1600- till och med 1850-talet. De flesta skärvorna i fyndmaterialet är odekorerade, men en av dem har en vit pipdekor (fig. 11) som kan vara en del av en fågel eller en blomma. Om det stämmer kan skärvan dateras kring slutet av 1500-talet och början av 1600-talet (Wennerlund 2006). Den andra dekorerade skärvan har vit engobe och våglinje. Längst ut på mynningen och på utsidan finns grön glasyr (fig. 11).

Figur 11 visar ett foto av yngre rödgodsfynd, samt en skärva fajans med blå och vit dekor. Fnr: 10020, 10014 och 10024. Foto: Jörgen Ludwigsson, Smålands museum.

Stengods började tillverkas i Europa redan under 1300-talet och det importerades mycket kärl till Sverige under slutet av medeltiden (Lindahl m. fl. 2002:132). I fyndmaterialet finns två skärvor av brunglaserat stengods. Den ena skärvan har ett grått gods med relief på utsidan och ljus glasyr på insidan (fig. 12). Den bedöms vara av Köln- eller Raerentyp och dateras generellt mellan 1500- och 1600-tal. Den andra skärvan har ett ljusare gods, en slät brunglaserad utsida och en beigeglaserad insida. Bland fynden finns också en skärva av oglaserat, ljust beigegult protostengods (fig. 12). Det är

ett stengods som inte är helt genomslut. Tillverkningen av detta började under 1200-talet för att sedan ersättas av det genomslutade stengodset (Carlsson & Rosén 2002:22).

Fajans var ett material som blev vanligt under 1700-talet, men det började tillverkas i Nordeuropa under 1600-talet (Carlsson & Rosén 2002:22). Totalt framkom ett fynd av fajans i lager 271, schakt 3. Skärvan är vit med blårandig dekor (fig. 11).

Figur 12 visar ett foto av två stengodsskärvor och en skärva av så kallat protostengods. Skärvan längst upp till vänster har en relief och kan vara av Köln- eller Raerentyp. Foto: Jörgen Ludwigsson, Smålands museum. Fnr: 10010, 10016 och 10007.

Den järnslag som framkom utgjordes av ett antal mer eller mindre hela bottensköllor. De framkom vid rensningen av anläggning 410. Utöver slaggen framkom två fragment av kritpipskaft, en spjälkad sandsten som var slipad på ena sidan, tre järnfragment och tre glasfragment. De sistnämnda utgjordes av buteljglas, fönsterglas och kanten av ett dryckesglas.

Tolkning av undersökningsresultaten

Vid förundersökningen inom fastigheten Avaskär 1:1, framkom fynd, anläggningar, konstruktioner och kulturlager. Sammantaget ger de intryck av att kunna representera spåren av en huskonstruktion med stensyll och möjligen en stensatt källargrop. Ytfynden som ansluter till detta ger en ungefärlig datering till slutet av 1500-talet och början av 1600-talet, vilket överensstämmer med tiden då staden Avskär avhystes. Skärvan av protostengods antyder att det kan ha varit aktivitet på platsen även tidigare.

I samband med de tidigare arkeologiska undersökningar som gjorts inom Avaskär, har det framkommit en mängd lämningar. Främst i form av byggnader, lergolv härdar, stolphål, avfallsgropar, lerbottnar, brunnar, stenläggningar och en smedja (Stroth 1970, Stenholm 1977, Jarbrink 1995 och Wallin 2002). På den utvidgade kyrkogården framkom spåren av hus med kullerstensgolv, putsade väggar och en stor, stensatt källare. Av fynd och kulturlager att döma hade huset brunnit under slutet av 1500-talet (Stenholm 1983:28-32).

Speciellt intressant i detta sammanhang är uppgifterna om att det norr och väster om kyrkogården också påträffats rester av andra typer av byggnader. De utgjordes av stolphål och sönderplöjda syllstensrader och de hade spår av golv i hårdtrampad lera eller sten (Stenholm 1978:149ff 2.3.3,II). Beskrivningen stämmer väl överens med den typen av huskonstruktion som påträffats vid den aktuella undersökningen. En hypotes är alltså att A 410, källargropen, har legat i eller inom direkt anslutning till en huskonstruktion med stensyll. Inom schakten syntes byggnaden vara cirka 9,2 meter lång och 3,7 meter bred, men den är i nuläget inte avgränsad. Husets läge utmed med vägens streckning stämmer väl överens med de förhöjda fosfatvärden utmed vägen, som visades vid 1977 års fosfatundersökning av fastigheterna Avaskär 3:1, Hälleviksäng 1:2 V, Hälleviksäng 1:2 VII och Hälleviksäng 2:1 III (Stenholm 1983:27 f). Utifrån fosfatundersökningen och topografin i området har Avaskärs stadsplan bedömts vara uppbyggd som en enkel radby (Stenholm 1983:33).

Fyllningen i A 410 skiljde markant ut sig från den omgivande grusiga marken. Fynden av en mängd bottenskållor från järnframställning antyder att den kan ha fyllts med avfall i samband med att byggnaden revs. I anläggningens nedre del skulle det kunna finnas fynd med en äldre datering. Fyllningens tydliga sotiga karaktär kan tyda på att byggnaden har brunnit.

De rensfynd som framkom gav intryck av att spegla senmedeltid eller tidig historisk tid. Precis som vid undersökningarna på 1970-talet dominerades fynden av yngre rödgods, men inget av detta hade dekor som stämmer överens med yngre historisk tid. Eftersom stadsbebyggelsen ska ha avhysts omkring 1600-talet och det inte finns några uppgifter om senare bebyggelse i området, bortsett den nuvarande tomten, är det fullt rimligt att anta att byggnaden är från 1500- eller tidigt 1600-tal. Möjligen kan fynden av bottenskållorna ge en antydning om att man ägnat sig åt järnframställning ned mot vattnet eller i närheten av stadens utkant.

Avslutande diskussion och måluppfyllelse

Enligt länsstyrelsen kravspecifikation var undersökningens syfte att fastställa och beskriva fornlämningens karaktär, tidsställning, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet med hjälp av ett vetenskapligt arbetssätt, samt att avgränsa fornlämningen. Genom undersökningen bedöms alla dessa kriterier vara uppfyllda. Bedömningen är att platsen utgör en fortsättning av den medeltida staden Avaskär (RAÄ 223:1, Kristianopel socken), vars norra ände idag sammanfaller med den södra gränsen för Sjövik 1:1. Inom undersökningsområdet framkom spår av bebyggelse i form av anläggningar, kulturlager, syllstensrader och fynd som kan vara från tiden kring 1500 – 1600-tal. Det är dock möjligt att det även finns anläggningar och fynd med dateringar ner i hög- eller tidigmedeltid. Det dominerande fyndmaterialet utgörs av järnslag, vilket kan antyda att järnframställning har pågått i närområdet. Utöver det finns det även yngre rödgods, stengods, en del av ett bryne, en smidd spik,

enstaka bitar av grönt dryckesglas och planglas, samt en bit kritpipa. De fynd som kan höra samman med huskonstruktionen är främst bränd lera och tegel. Totalt verkar fornlämningen omfatta två tredjedelar av tomten, sträcka sig 60 meter och vara cirka 15 bred i norr och 30 meter bred i söder (fig. 13). Kulturlagrens mäktighet varierar mellan 0,05 och 0,1 meters tjocklek.

Figur 13 visar undersökningsområdet inom fastigheten Sjövik 1:1. Det gröna området markerar fornlämningens förmodade utbredning.

Inom undersökningsområdet finns det möjligheter att få fram en medeltida byggnad och möjligen även andra strukturer som hör till Avaskärs stadsmiljö. Utifrån den mycket sparsamma kunskap vi idag har om Avaskär, skulle även en relativt liten yta kunna ge mycket ny kunskap om stadens historia. En särskild arkeologisk undersökning förordas därför inom det markerade området (fig. 13). Beslut om en eventuell sådan undersökning fattas dock av länsstyrelsen.

Administrativa uppgifter

Lst Dnr: 431-2695-09
BM Dnr: 140-2009-0239
Typ av undersökning: arkeologisk förundersökning
Fornlämning: RAÄ 223
Orsak till undersökningen: eventuell byggnation
Exploatörer: Per Olof Holtz och Jan Svensson
Undersökningstid: två dagar i juni 2009
Fastighet: Sjövik 1:1
Socken: Kristianopel
Kommun: Karlskrona
Personal: Åsa Jönsson, Alexandra Nylén och Mikael Henriksson

Referenser

- Carlsson, K. & Rosén, C. 2002. *Stadsbornas käril – keramik i västsvenska städer från 1400-tal till 1700-tal*. Urbaniseringsprocesser i Västsverige. En utvärdering av uppdragsarkeologins möjligheter att belysa historiska processer. ISBN 01-85952-65-6.
- Henriksson, M. 2005. Hälleviksäng 1:14. Kristianopel socken, Karlskrona kommun. Arkeologisk förundersökning. *Blekinge museum rapport 2005:15*.
- Jardbrink, M. 1995. Rapport om arkeologisk delundersökning av fornlämning 223 i Kristianopel socken, inom fastigheten Hälleviksäng 2:1 m. fl. *Blekinge läns museums rapport 1995*.
- Lindahl, A., Olausson, D. & Carlie, A. (red.) 2002. *Keramik i Sydsverige – en handbok för arkeologer*. Malmö.
- Stenholm, L. 1978. Gamla varvet på Vämö. Aktuellt från Marinmuseum. Årsbok 1978.
- Stenholm, L. 1983. *Avaskär / Kristianopel. Medeltidsstaden 51*. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer rapport.
- Stenholm, L. 2009. *Berättelsen om Blekinge – gränser i ett gränsland*. Olofström.
- Stroth, O. 1970. Rapport över arkeologiska undersökningar i Avaskär, Kristianopel sn, Blekinge län. 5/7 – 1/9 1970. Vitterhetsakademien Dnr. 002523.
- Trinks, I., Biwall, A. & Karlsson, P. 2008. Avaskär. RAÄ 223:1, Blekinge, Karlskrona kn, Kristianopel socken. *Riksantikvarieämbetet, UV teknik*. Dnr 424-3738-2007.
- Wallin, L. 2002. Arkeologisk förundersökning. Del av Avaskärs stadsområde RAÄ 223 i Kristianopel socken, Karlskrona kommun, Blekinge. *Wallin kulturlandskap och arkeologi, rapport 2002:1*.
- Wennerlund, J. 2006. Ett förbisett fyndmaterial. Datering av efterreformatrisk keramik med pipdekor. I: *Texter kring ting och tid. Arkeologiska fenomen i Kronobergs län* (Red. Per Lekberg). Växjö.

Bilaga A – schaktbeskrivning

Schakt 1:

0 – 0,1 meters djup, förna. 0,1 – 0,4 meter, ljus grusig finsand. Denna framstod som påförd i sen tid. Fynd av järnskrot.

Schakt 2:

0 – 0,1 meters djup, förna. 0,1 – 0,3 meter, matjord och därunder ljusbrun grusig sand. I väster var påförda massor av cirka 0,1 – 0,3 meter stora stenar under förnan.

Schakt 3:

0 – 0,1 meters djup, förna. 0,1 – 0,35 meter, påförd brunrå sand, 0,35 – 0,65 mörkbrun matjord. Schaktbotten utgörs av ett grusigt stenigt lager. Även lagret i schakt 4 syns här.

Schakt 4:

0 – 0,1 meters djup, förna. 0,1 – 0,35 meter gråbrun, sandig matjord. Schaktbotten utgörs av ett grusigt stenigt lager. I schaktets södra del går en idag oanvänd elledning i öst – västlig riktning. I schaktets norra del är ett gråsvart, småstenigt och grusigt lager med fynd av buteljglas och tegel.

Schakt 5:

0 – 0,2 meters djup, förna. 0,2 – 0,4 meter är grusig matjord. Schaktbotten utgörs av gulbrun, grusig grovsand med 0,1 – 0,25 meter stora stenar. Schaktet genomkorsas centralt av den i schakt 4 beskrivna elledningen.

Schakt 6:

0 – 0,15 meters djup, förna. 0,15 – 0,30 meter är gråbrun sandig matjord. 0,3 – 0,35 meter är gråbrun sandig matjord, men med 0,05 meter stora stenar. Schaktbotten utgörs av sandig och grusig grovsand med 0,1 – 0,25 meter stora stenar. I schaktet gjordes ett djupschakt ned till leran som motsvarade 0,6 meter under markytan.

Schakt 7:

0 – 0,1 meters djup, förna. 0,1 – 0,4 meter är mörkbrun matjord. I schaktets västra del är denna dock bara 0,1 - 0,3 meter tjock. Schaktbotten utgörs av gulbrun, grusig grovsand. Genom schaktets västra halva går en eller två rader av flata stenar i nord – sydlig riktning.

Schakt 8:

0 – 0,1 meters djup, förna. 0,1 – 0,2 meter utgörs av mörkbrun sandig matjord. I schaktbotten finns ett lager av svartbrun, grusig grovsand. Centralt i schaktet fortsätter de rader av flata stenar som beskrevs i schakt 7. Fynd av tegel, järnfragment och glas.

Schakt 9:

0 – 0,1 meters djup, förna. 0,1 – 0,2 meter utgörs av mörkbrun sandig matjord. I schaktbotten finns ett lager av gulbrun grusig grovsand med inslag av 0,05 – 0,3 meter stora stenar.

Bilaga B – rutbeskrivning

Ruta 209

Skikt 1: 0 – 0,05 m från schaktbotten. Delvis sotig, sandig grus med enstaka kolbitar och skärviga stenar. Mot botten av skiktet uppkommer de sotiga partierna mer fläckvis mot brunt sandigt grus. Inga fynd.

Skikt 2: 0,05 – 0,1 m. Som ovan, men det sotiga materialet försvinner mellan 0,07 och 0,10 m ned. Inga fynd.

Ruta 636

Skikt 1: 0 – 0,05 m från schaktbotten. Brunt ställvis sotigt sandigt grus. Fynd av bränd lera och flinta. Därunder brunröd grusig och stenig sand.

Ruta 637

Skikt 1: 0 – 0,05 m från schaktbotten. Sotig, fläckvis sandig grus. Fynd av tegel och yngre rödgods i toppen av skiktet. Därunder brun till brunröd grus m 0,1 – 0,2 m stora stenar.

Bilaga C - fyndlista

Fynd	Fnr	schakt	Anl./lager	Provgr/ruta	stick	Material	Typ	Antal	Viktg	Omständighet
ben	10026	8+9	A 410		rens	ben	obränd	2	7,5	
botensskälla	634	8+9	A 410		rens	järnslag	delar botensskälla	8	1300	I S delen av A 410
botensskälla	632	8+9	A 410		rens	järnslag	delar botensskälla	4	1660	I S delen av A 410
botensskälla	10008	8+9	A 410		rens	järnslag	del botensskälla	1	46,4	fynd E
botensskälla	10030	8+9	A 410		rens	järnslag	del botensskälla	7	2000	två mindre bitar m bränd lera på insidan
botensskälla	10031	8+9	A 410		rens	järnslag	del botensskälla	2	208	
bränd lera	10005	8	L 384	R 636	1	bränd lera		1	1,1	lite glasyr på utsidan, buktad på insidan, böjd om något?
bränd lera	10002	3	L 271	R 637	1	bränd lera		1	0,4	
bränd lera	10012	8+9	A 410		rens	bränd lera		1	1,1	just tegelröd
butejglas	10025	4	278		rens	gals	hals	1	10	grön
del av bryne?	10013	8+9	A 410		rens	sandsten?		1	12	föremålet skiktat, men en sida är slipad
flinta	10004	8	L 384	R 636	1	flinta	splitter	1	0,2	kortex på utsidan, kan vara frostsprängd
glas	10018	8+9	A 410		rens	glas	fönster o mynning	2	1,7	1 grön fönsterglas, 1 grön mynningsbit m glassjuka
järn	10019	8+9	A 410		rens	järn	spik, brodd, söm	1	4,2	
järn	10021	8			rens	järn	1 ten, 1 spik	2	12	
keramik	10001	3	L 271	R 637	1	y rödgods	buk	1	4	någon rödbrun färg på utsid
keramik	10014	8+9	A 410		rens	y rödgods	1 buk, 1 mynning	2	25,7	Buk m gröngul glasyr + vit pipdekor insid. Mynn. m samma galsyr
keramik	10015	8+9	A 410		rens	y rödgods	1 botten, 3 buk	4	32	3 m genomskinlig glasyr på insid, 1 m vit o ev grön pipdekor
keramik	10016	8+9	A 410		rens	protostengods	buk	1	3,7	beige till ljus tegelfärg
keramik	10020	5			schaktf.	y rödgods	mynning, skål	1	29	vit engobe (?), med grön glacyr på kant och i vågig slinga
keramik	10024	3	L 271		rens	fajans	buk	1	1,7	Vit glasyr på insid, blå och vitrandig insid.
keramik	10028	8+9	A 410		rens	y rödgods	mynning, buk	2	19	2 m genomsk glasyr, mynn m markerad vinkel. Buk, randad relief utsid
keramik	10007	8+9	A 410		rens	stengods	buk	1	13,4	brun glacyr på utsid och vitgrå på insid.
keramik	10010	8+9	A 410		rens	stengods	hals	1	7	brun glasyr på utsid, dekor i relief, beige glasyr på insid
kol	10003	8+9	A 410			kol				taget i botten av sondning
krippa	10017	8+9	A 410		rens	kritlera	del av skaff	1	1,9	
krippa	10022	8			rens	kritlera	del av skaff	1	0,3	spjälkad
slagan kvarns ?	10006	8+9	L 384	R 636	1	kvarts		1	3,3	
tegel	10011	8+9	A 410		rens	bränd lera		5	33	
tegel m puts	10027	8+9	A 410		rens	tegel	putsad	3	43,7	vit kalkputs på en sida
tegelsten	10029	8+9	A 410		rens	tegel	tegelsten	2	526	tegelstenen har två långsmala intryck på utsidan